

Зміст

Передмова	8
РОЗДІЛ I. Теоретико-методологічні основи культурології	10
Тема 1 . Культурологія як галузь наукового знання	10
1.1. Історія становлення культурологічної думки	10
1.2. Основні культурологічні категорії	16
1.3. Поліфункціональність культури	30
1.4. Культурна типологія та її основні варіанти	35
Питання для самоконтролю	40
План семінарського заняття	41
Завдання до самостійної роботи	42
Тема 2 . Проблеми культурогенезу	44
2.1. Трудова концепція походження культури	45
2.2. Психоаналітична концепція походження культури З. Фрейда	47
2.3. Ігрова концепція походження культури Й. Хейзінга ...	49
2.4. Теорія пасіонарності Л. Гумільова	50
Питання для самоконтролю	52
План семінарського заняття	52
Завдання до самостійної роботи	53
Тема 3. Теоретичні схеми культурно-історичних змін	54
3.1. Еволюціоністські теорії культурного розвитку	55
3.2. Циклічні теорії культурного розвитку	57
3.3. Хвильова модель культурного розвитку	58
3.4. Нелінійна схема культурно-історичного розвитку	58
Питання для самоконтролю	60
План семінарського заняття	60
Завдання до самостійної роботи	61
Тема 4. Класичні теорії цивілізацій	62
4.1. Концепція культурно-історичних типів М.Я. Данилевського	62
4.2. Філософія культури О. Шпенглера	64

4.3. Концепція «круговороту локальних цивілізацій»	
А. Тойнбі	66
Питання для самоконтролю	67
План семінарського заняття	67
Завдання до самостійної роботи	68
Тема 5. Релігія та мистецтво в системі культури	69
5.1. Релігія в соціокультурній системі суспільства	69
5.2. Основні структурні елементи релігії	72
5.3. Специфічні риси мистецтва як духовної сфери суспільного життя	75
5.4. Соціокультурні функції мистецтва	77
5.5. Види мистецтва та основні художньо-стильові напрямки	81
Питання для самоконтролю	87
Завдання до самостійної роботи	87
Тема 6. Техніка в системі культури	88
6.1. Техніка як феномен культури	88
6.2. Людина і техносвіт	91
Питання для самоконтролю	93
Завдання до самостійної роботи	93
Тестові завдання до першого розділу	95
РОЗДІЛ II. Історичні форми культурних світів	133
Тема 7. Первісна культура	133
7.1. Загальна характеристика та хронологічні рамки первісної культури	133
7.2. Характерні риси свідомості первісної людини	134
7.3. Особливості первісного мистецтва	136
Питання для самоконтролю	137
Завдання до самостійної роботи	137
Тема 8. Давні цивілізації Сходу	138
8.1. Загальна характеристика давніх цивілізацій	139
8.2. Культура Давнього Єгипту	141
8.3. Цивілізація Давньої Месопотамії	142
8.4. Культура Давнього Китаю та Давньої Індії	145
Питання для самоконтролю	148
План семінарського заняття	148
Завдання до самостійної роботи	149
Тема 9. Антична культура	150

9.1. Особливості становлення античної культури	150
9.2. Особливості культури Давньої Греції	152
9.3. Культура елліністичної епохи	156
9.4. Культура Давнього Риму	156
9.5. Античне мистецтво	159
Питання для самоконтролю	162
План семінарського заняття	163
Завдання до самостійної роботи	163
Тема 10. Культура Середньовіччя	165
10.1. Соціокультурні характеристики людини Середньовіччя	165
10.2. Основні субкультури середньовічного суспільства	167
10.3. Мистецтво європейського Середньовіччя	169
Питання для самоконтролю	172
План семінарського заняття	172
Завдання до самостійної роботи	173
Тема 11. Культура Відродження	174
11.1. Характерні риси ренесансної культури: антропоцентризм, гуманізм	175
11.2. Суперечливість Ренесансної культури	178
11.3. Мистецтво Відродження	179
Питання для самоконтролю	184
План семінарського заняття	184
Завдання до самостійної роботи	185
Тема 12. Культура Нового часу	186
12.1. Соціально-економічні та наукові передумови формування культури Нового часу	186
12.2. Ціннісно-світоглядні орієнтири людини Нового часу ..	188
12.3. Протестантська етика – шлях до економічної і культурної гегемонії Європи у світі	190
12.4. Основні мистецькі напрями Нового часу	195
Питання для самоконтролю	202
План семінарського заняття	202
Завдання до самостійної роботи	203
Тема 13. Культура Новітньої епохи	205
13.1. Особливості сучасного культурного розвитку на зламі ХХ-ХХІ століть	205
13.2. Мистецтво Новітньої епохи	209

13.3. Проблеми діалогу культур в контексті сучасних глобалізаційних проявів	217
Питання для самоконтролю	221
План семінарського заняття	222
Завдання до самостійної роботи	223
Тестові завдання до другого розділу	225
РОЗДІЛ III. Історичні форми релігії	264
Тема 14. Генеза релігії, її ранні форми	264
14.1. Виникнення та особливості первісних вірувань	264
14.2. Ранні форми релігії	266
Питання для самоконтролю	269
Завдання до самостійної роботи	269
Тема 15. Національно-державні релігії	270
15.1. Національні релігії, їх сутнісні ознаки такласифікація	270
15.2. Ранні національні релігії	271
15.2.1. Релігійні уявлення Давнього Єгипту	272
15.2.2. Релігія Давньої Греції	275
15.2.3. Релігійні вірування давніх римлян	277
15.3. Пізні національні релігії	280
15.3.1. Зороастризм – стародавня релігія Ірану	280
15.3.2. Специфіка індуїзму як національної релігії Індії	282
15.3.3. Конфуціанство – національна релігія Китаю	283
15.3.4. Іудаїзм – національна монотеїстична релігія	287
Питання для самоконтролю	289
План семінарського заняття	290
Завдання до самостійної роботи	291
Тема 16. Світові релігії	293
16.1. Загальні риси світових релігій	293
16.2. Буддизм	294
16.2.1. Загальна характеристика буддизму	294
16.2.2. Основні напрямки буддизму	296
16.2.3. Буддійський культ	297
16.3. Виникнення та еволюція християнства	298
16.3.1. Передумови виникнення християнства, його основні ідеї та культ	298
16.3.2. Православ'я	301
16.3.3. Католицизм	303

16.3.4. Протестантизм	304
16.4. Іслам	307
16.4.1. Виникнення і поширення ісламу	307
16.4.2. Основи віровчення та культу. Шаріат	309
Питання для самоконтролю	311
План семінарського заняття	312
Завдання до самостійної роботи	313
Тема 17. Соціокультурні виміри економіки	315
17.1. Роль культурно-психологічних факторів у діловому спілкуванні	315
17.2. Культурно-етичні засади господарювання: історія та сучасність	329
Питання для самоконтролю	333
План семінарського заняття	333
Завдання до самостійної роботи	334
Тестові завдання до третього розділу	336
Глосарій	372
Список літератури	385

Передмова

Підготовка сучасного економіста передбачає не тільки засвоєння спеціальних знань, але і формування *гуманістичних* переконань, уявлення про світ людського буття в його *цілісності*, відчуття *відповідальності* за збереження і розвиток культури. Зараз у суспільстві дедалі виразнішою стає тенденція до панування утилітарно-раціоналістичного, технократичного мислення, що сприяє зниженню культурного рівня людей, *занападу духовних цінностей*. Тому на нинішньому етапі суспільного розвитку технократична компонента освіти має врівноважуватися *гуманітарною* освітою.

Вивчення курсу культурології є важливим для формування гуманістичних орієнтирів майбутніх фахівців, розвитку їхнього інтелектуального та світоглядного потенціалу, залучення кожного до духовного досвіду людства. Ознайомлення зі світом людської культури, механізмами та історією її розвитку сприятиме адаптації до життя в цілісному і динамічному багатокультурному світі, зокрема, через формування навичок світоглядного діалогу, поваги та толерантності по відношенню до носіїв інших культур і систем цінностей.

Структура посібника «Основи культурології» містить *три* розділи. Перший з них включає найбільш складні питання *теоретико-методологічних* основ культурології: сутність культури та механізми її розвитку, провідні концепції культурології щодо походження, типологізації культури, класичні теорії цивілізації, схеми культурно-історичної динаміки. Значна увага приділяється таким феноменам духовної культури як релігія, мистецтво. У другому розділі розглядаються *історичні етапи* становлення та розвитку культури від первісної епохи до сьогодення, котрі аналізуються крізь призму базових ціннісно-світоглядних орієнтирів людини. Третій розділ присвячений розгляду *релігії в її історичному розвитку*, а також, враховуючи економічний профіль підготовки фахівців, – впливу духовно-релігійних традицій та цінностей на господарське життя, характеристикі *соціокультурних вимірів економіки*.

З метою найбільш ефективної організації *самостійної* роботи студентів до кожної теми включені питання для самоконтролю, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, тематика рефератів та доповідей. Додається глосарій основних культурологічних понять.

Для здійснення поточного та підсумкового контролю роботи студентів у представленому посібнику пропонується значна кількість тестів різноманітного змісту і структури, що охоплюють усі теми курсу. Тести в залежності від їх складності скомпоновані у чотири рівні.